

Издаје се у Недјељу.
Цијена:
за ЦРНУ ГОРУ и АУ-
СТРО-УГАРСКУ (с БОС-
НОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ)
по годину 6 ф., на 30 год.
30 ф., на четврт године 1 ф.
и 50 новчана.
За све остале земље у
ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на
годину 20 франка, на по-
године 10 франка, на чет-
врт године 5 франка.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплатац плаћа се у
плаћеним новчанима или
средствима администрације. Гл.
Црноторца на Цетиње, а
може се и исплатити упу-
тљивом на пошту у Котор-
Долу или у Цетињу, по
титулу Рукотиса се не обрачуна.

За ослонце плаћа се од
редакције. За ослонце неће
и на дуже вријеме плаћати.

ЦЕТИЊЕ, 10. Априла.

Од како је Црна Гора иступила из оквира дојакошњег свог патриархалног састава и почела узимати на себе облике модерне државе — разумије се на основама својих и у духу своме —, од то доба наступило је за нашу државу управу, двојну и не би ли задатак: с једне стране да подмирује ако не све а оно бар најпрешније потребе које саме од себе личу из нашег повог положаја; с друге стране да активно и својом иницијативом утиче на свестрани развој нашег народа и наше земље.

Што се првога тиче, нико не може, ако ће да буде правичан, превидјети тешкоће, које се морају појавити у једној земљи, кад ова прилично, ако не са свијем неспрема, прелазе из једнога стања у друго, и тако рећи с голгијема рукама изиђе у суеријет мношине потреба које се као саме од себе са свијех страна појављују.

Познато је, да је наша држава, у дојакошњем патриархалном саставу својем, била скоро искључиво војничка држава. Као таква она је ласно могла замислити своје потребе, јер су се ове скоро са свијем усредсређивале у захтјевима и циљима војничким, а како је народ наш од старине обикао ратничкоме занату, то је и елементарно била готова и развијена, и није било велике потребе да се на образовање његово много троши.

Данас је све другачије. Модерна јевропска држава, ако не ће да размишља, мора да се развија свестрано и хармонично. Застане ли једна страна државног живота, и остале све почну трнати и кочити се, јер једна другу сваки и кријепи, баш као у правом њеком организму. Просвјета помаже економији и здравствености, економија доброј управи и финансији, ове опет војништву и т. д. Једно без другог не иде никако, већ ако ће држава да буде једнострано развијена.

Помислимо сада, да је наша по превасходству војничка држава иза берлинског конгреса на један пут постала модерна јевропска држава, од које се тражи и мора тражити да се развија свестрано и хармонично! Влада наша нашла се на мах пред стотину задатака: просвјета није своје, народна привреда хоће своје, управа тражи ново устројство, финансије вичу да не могу одолети свијема потребама без новијих извора прихода, здравствена струка тражи средства за очување и побољшање народног здравља, министарство иностраних дјела наступило у правилну свезу с осталима државама није да се непуњавају прописи међународног реда, струка грађевинска тражи да се отпарају и граде нови путеви, струка војничка хоће да се још боље дојери и усаврши убојна снага земље и т. д. без краја и конца!

Донста, пред толикијема потребама и задацима нашла би се у чуду и влада друге какве земље а нека наша која је тако рећи голгије руку прешла из једнога стања у друго!

Али главно је било при томе, да се има памет и срце на свом мјесту, а остало ће доћи мало по мало.

Имајући памет и срце на свом мјесту влада Његовог Височанства Кијаз није се дала емести ни замишљати у конитлац по средини толикијех задатака, но је добро уочила главну основу и главну циљеву наше државе, па је према томе и склопила свој програм. У том програму начелно се при-

знаје потреба да се држава наша у сијема својим гранама хармонично развија, по то развијање не може бити него поступно и лаган, одговарајући предности наших потреба и готовини наших сила и средстава. И данас још, и ако је наша држава у целима друге облике те се према захтјевима отуд проистјечућима не ће пропустити ништа што је неопходно нужно за њен свестрани развој, и пак, благодарећи берлинскоме конгресу, главна основа и главна циљеву наше државе остаје као и прије, а то јој налаже, да не прекида са дојакошњом најјачом страном свога државног живота, са омијем стубом који је кроз вјекове одржао Црну Гору на висини њеној.

Ко је развој Црне Горе пакљиво пратио за ово три године, могао је примјетити, да влада њена неуморно ради на остварењу овога програма. И ако су нам средства малена и слаба, особито иза толикогодишњег ратовања, ипак се по сијема гранама државног живота урадио колико се год могло, а при том се поступало мудро и разумно, без скокова, без предилекције, него једино штедујући поступатима реалне политике, која каже, да потребе државне не треба подмиривати све на један пут (кад се то не може) него једну за другом, почињући од најпрешнијих и најнеопходнијих, па прелазећи редом на друге, а држећи се при том непрестано оцијене коју нам пружају интереси државни циљеву и задацима наше државе.

У том правцу и просвјета је наша добила што јој је неопходно нужно, и управља је наша преустројена према повијема захтјевима наше државе, и државнијема приходима наших отворени су нови извори. То с једне стране; а с друге опет побригује се за развој народне привреде начином рационалним, који је прије свега налагао влади нашој да огради добре путове у земљи, које је влада наша великим дијелом већ и учинила.

Да није влада наша тако рационално поступала, шта би нам вриједила сва наша уславања око подизања наредне привреде? Рецимо да смо на извеснијема крајевима наше отаџбине трудом и прегнућем својим створили најзиданије привреде и у пољодељству постигли најсјајније резултате, шта би нам то користило, када бисмо остали осјечени и заграђени од цијелога свијета, те ни произвођица ни не би имали никакве цијене ни вриједности? Шта би нам вриједили сами домаћи извори нашег благостања, и пр. наше цуме, без добријех путова као средстава за извоз?

То и још много друго што је створено за ово двије три године на пољу унутрашњег развоја наше државе и што ми се можемо овдје редом набрајати, свједочи јасно, да програм владе наше не лежи само на карти но да он постепено и рационалним начином у живот прелази.

Врху патриоту, који би мјералом својих одушевљенијех жеља мјерио наше успјехе, учинило се то све мало.

Вјерујемо! Но мјерило за оцјену тих успјеха не ваља водити на своје главе, него га ваља саставити по просјеку свијех наших данашњијех прилика; и не полагати га врх својих личнијех осјећаја и тежња које су безграничне, него врх реалног фонда наше моћи и наших средстава.

И ми бисмо умјели замишљати по-
сом за небо, али нас је страх да се не
сакатакнемо гдјегод ногом, па да не
паднемо на земљу. За то ћемо лијепи
гледати преда се и освртати се око
себе и добро измјерити кораке које
чињемо у напријед, да не бисмо мора-
ли и с једнога у напријед чинити два
у затраг.

Ова политика, истинита, проста је
и не може ником оти засјенити сво-
јим шаренилом, али она је код нас о-
пробана и ми ћемо је се придржа-
вати.

Јављено је у овоме листу да су
се 2. ов. м. по други пут састале у
Бечу аустро-угарске делегације, од ко-
јијех влада аустро-угарска тражи по-
ново кредит од 23 милиона и неколи-
ко стотина хиљада флорина.

Тражење ово потпуно је основа-
но, с обзиром на одношаје у Босни и
Херцеговини и на задатак који је Јев-
ропа повјерила Аустро-Угарској да га
тамо ријеша.

Устанак у Херцеговини, ком се
по несрећи придружио и отпор кри-
вошиски, протекло се на жалост пре-
ко три мјесца, дакле преко овога ро-
ка, за који је влада аустро-угарска
мислила да ће га савладати, рашта је
и искала у први мах кредит од осам
милиона флорина.

Постига је до душе, да је уста-
нак у главном савладан и да се је у
потоње вријеме врнуо к својему исхо-
дишту, т. ј. претворно се у хајдучко
честовање.

Но једна тако добро вређена и
правна држава, као што је Аустро-
Угарска, не може трпети да јој се
цивилизаторски мандат њен у Босни и
Херцеговини ма и најмање прекида у-
нутрашњијем немирима, па још и у-
станицима у тијем земљама, и с тога
је са свијем природно што је влада
аустро-угарска од делегација поново
потражила кредит који је без неколи-
ко флорина три пута већи по што је
био онај те га је први пут тражила
и добила.

И ако је дакле устанак у глав-
ном савладан, влада аустро-угарска и-
ма задатак, да и хајдучком честовању
један пут за свагда на пут стане па да
у тијема крајевима учини такав ред и
створи тако стање, поред којег не
не само престати свако хајдучковање
и постати немогући сваки устанак, не-
го ће се повратити и стајати и трајати
мир, у којем ће се те двије несретне
земље моћи предати из својих непре-
станијех тринаца, које су их данас
тако јако ослабиле.

На ту циљеву, разумије се, хоће
се и знатна средства. Да се елементи
немира за на вијек истраже, те да ми-
ру и уредном животу одади велики
дио народа узмогне без свакидашњег
страха предавати се своме обичном ра-
ду од којег добија хлеб пасушине, за
то се хоће да држава употребити сво-
ја велика средства која су једино у
стању успоставити поремећени поре-
дак у Босни и Херцеговини.

У то име држимо да делегације
не ће ниједнога часа почасити, а да
влада аустро-угарској не одобре по-
тражени кредит.

Овом приликом опет смо се освје-
дочили — и то са задовољством овдје
констатујемо — како авалични круго-
ви аустро-угарски правилно схватају
одношаје у Босни и Херцеговини и
правилно оцјењују државне суједнијех
држава према догађајима у тијем кра-
јевима.

Телеграм наш из Беча у данаш-
њем листу каже нам какво је објави-
вање дао делегацијама аустро-угарски
министар иностраних дјела с одвоша-
јима у Босни и Херцеговини као и о
државу Србије и Црне Горе. По том
објавињу ништа се не може забави-
ти државу тијех Аустро-Угарској су-
једнијех држава за вријеме устанка.
Нарочито се Црној Гори признаје до-
јално залагање, које у толико јачу
вриједност има, што је ово опробано,
као што и сам министар признаје, под
најтежим околностима. Кад аустро-у-
гарски министар каже, да се од Црне
Горе не може ништа више тражити,
онда је то јасан знак, да је Црна Го-
ра потпуно испуњавала своје међуна-
родне обавезе, које јој је налагао за-
вјето према устанку становниште стро-
ге неутралности.

Под објавињем околностима ову
изјаву аустро-угарског министра ино-
страних дјела довољно би било про-
сто квитирати. Но данас, када се у
аустро-угарској штампани, с врло малим
изузетком, дигла хаја и врана против
Црне Горе као да је она крива све-
му алу које се појавило у Босни и
Херцеговини, ми се са задовољством
морамо позивати на најкомпетентније
мјесто, које је у стању да донесе нај-
правичнији суд о нашем државу пре-
ма устанку у Херцеговини и према
отпору у Кривошијама.

Аустро-угарском министарству и-
ностраних дјела нико не може преба-
цити да не води рачуна о интересима
монархије коју у спољној политици
њеној руководи, или да владу прино-
горску из којих му драго разлога у
заштиту узима. На кад то министар-
ство Црној Гори изавула одаје и ње-
по државне по заслуги оцјењује, онда
се у толико виша вриједност мора по-
лагати на његов суд, а ми смо са сво-
је стране задовољни што тијем судом
могу бити намјерена само очекивања
наша у том погледу.

Ми смо задовољни што се с над-
лежне стране правилно оцјењује др-
жање наше. За пеналитетну страну, а то
је новинарство аустро-угарско, могао
бисмо и да не хајемо.

Ускршње мисли некијих новинара.

Новинари имају обичај, да с велики-
јем празницима, као што су ускрсе и Божић,
изнесу на сриједу своје особите погледе
на општи положај у свијету и погледају
открију тајне својег срца које никад не
крију крло брижљиво. У којој је и да
по положају свом или по свезама своје-
ма знаменитији, у толико виша аристократ
мора се полагати на његово ријечје по-
потоку из срца откључаног устројавијема
кључевима.

Тако је међу осталијема новинарима,
у нештанском „Лојду“ сам уредник „Лон-
дона“ уочи ускрсе узео перо у својој руци
он иначе врло ријетко чини да се из ње-
ским даром својим предлаже својим
који предстоје Аустро-Угарској. И његов
лист има једно од најугледнијих мјеста у
аустро-угарској журналистици, а његов гла-
вни уредник управо глади спољашње по-
стојење у парламенту и делегацијама јевро-
пским. Док је гроф Андријаш, који је
спољашњом политиком аустро-угарске
тај лист могао се сматрати кичом, ње-
ји други као његова труба, а ње-
нашадеци Андријашеви паузирају мјеста
на „балдацу“, не ће бити да се ње-
ла свеза која неже пеналитетски „Лон-
дон“ аустро-угарско министарство и иностраних
дјела. За то заслужује да се ње-
његове околности ускршње мисли, у то-
лико више што је овом приликом дуњу
своју отворно много више него обично.

Писао је ускршње чланак нештанског
„Лојда“ добро је познат и познатијем.

Према његов уредник спада међу обр-
зана двојошлз етворена, инк ваада стра-
ти Христовишју остале без утједаја
на његову чинству думу. Је ли е тога и
уекршн чланак Лојдов толико плачеван?
Да видимо!

У њему до душе не јадихује се због
дошега стања Угарске у политичком, фи-
нансијско-економском и управном погледу.
Све је то, по нештанског „Лојда“, ако не
баш изарено, а оно „релативно добро“;
нако се пак зна, да је релативност врло
растегљива појам, то нема разлога жести-
ти се ради тога релативнога благостања У-
гарске баш ни онда, кад се га релатив-
ност свага на један степен издигне, на
којем би се морало следити свако јодо-
љубиво срце угарско.

Иде то што уредника нештанскога
боји, јер њега боји његово много страни-
није, а то је: што он не види да се Ау-
стро-Угарска озбиљно спрема на посао,
који јој историја као и све околности да-
вањем озбиљно намећу — на рат с Ру-
сијом.

Године 1859 — кад је нештански
„Лојд“ — било је јављено да ће се Пру-
ска заратити с Аустријом. Аустрија је
експлози у Видавањца мир брже брже за-
то, што јој је Наполеон пружио доказе, да
се Бисмарк спрема на рат противу ње.
Послије седам година тај је рат дошао и
букино. Аустрија, поражена код Кениг-
градца, изгубила је још и више а не само
Мјетачку, да није Наполеон својом руком
заузимао руку побједоносцу. Но Бисмарк
се на то зајвервао да ће се осветити На-
полеону, па му се и осветио. У рату фран-
цуско-пруском Аустрија није помогла Фран-
цезима, премда је то јавно мишљење у У-
гарској (т. ј. мађарско јавно мишљење) ја-
сно и гласно захтијевало. Данас нам уред-
ник нештанскога „Лојда“ отворна ту по-
љку тајну, да што Аустрија није помогла
Францезима: за то, вели, јер је Пруска
била готова, да с Русијом одмах ступи у
савез за одбрану и напајање и да пусти Ру-
сију да разори Аустрију.

Рат Пруске са Француском — раз-
лаже даље уредник нештанскога листа —
родна је рат Русије с Туреком. Русија је
оборила Турску, али није побрала плодо-
ва побјеле, јер је Аустро-Угарска — тако
мисли уредник тога листа — разбуцала св.
створени уговор мира, те је на берлин-
ском конгресу прикључила Русију, да укло-
ни своје прсте од истока. „То никада не
може Русија опростити нашој монархији,
јер је Аустро-Угарска тиме уништила у-
глед Русије међу неговцијема народима. И
за то ће Русија, да би повратила себи тај
уговор, употребити прву агоду, да се Ау-
стро-Угарској освети.“ Уреднику нештан-
скога „Лојда“ то је тако јасно као два пута
два четри. Русија, по његовој увијера-
вању, мора заратити с аустро-угарском
монархијом, па сад било да влада руска
савлада нихилистичко-панславенску струју
или она не. У првом случају влада са-
заметиће рат, да тој струји отвори кра-
ву одушку; у другом случају биће влада
патјерана да ратује.

Тако уметује уредник нештанскога
„Лојда“ Апо ове његове комбинације сто-
је, онда наравно Аустро-Угарска не би и-
мала ништа прече него да се спрема на
рат с Русијом. Али како, с чим да се спре-
ма? Војска је нередна, добро устројена,
храбра, пуна покретљивости. Али то уред-
нику Лојдову није доста. За успјех у рату
треба не само велике силе, него и воље
народа, треба одушевљења, а онда не мо-
же бити, докле у Аустрији постоји данаш-

ње стање, докле онда владају феудалци,
клерикали и Чеси. Ту дакле лежи зец.
Ако Аустро-Угарска хоће да с успјехом
поведе рат против Русије, требало би
прије свега обрбити данашњу владу у Ау-
стрији, која не допушта да се аустријски
Нјемци могу одушевљавати за рат против
Русије. Уредник нештанскога „Лојда“ и
нишак тога чланка заборавља да аустриј-
ски Нјемци сачињавају само једну трећину
становништва Аустрије а да је трећина
не да сачињавају Словени, па кад је већ
ријеч о одушевљењу као једном фактору
у рату, онда би много приличније и за-
сребан исход рата много повољније било
кад би се одушевљавало за њ двоје тре-
ћине а не само једна трећина аустријско-
га становништва.

Али за тријумф Аустро-Угарске у ра-
ту с Русијом није уреднику нештанскога
„Лојда“ само то пукино, него још се и то
хоће да се окупација Босне и Херцегови-
не без оклијевања претвори у анексију.
Нештански „Лојд“ не мало се жести, што
се на то, како му се чини, у мјеродава-
њима круговима јоште и не помиња озбиљ-
но. Кадако се из јавних листова може
разабрати, анексија Босне и Херцеговине
наклоњени су у Аустрији само консерва-
тивни и највише славенски елементи, а
њемачки је странка одбија данас као и
пријед. Па кад је то, као што нештански
„Лојд“ каже, истина, како он онда може
препоручивати да падне министарство Та-
феова и да дођу на владу људи од уста-
војерне стидике, дакле они људи за ко-
је он сам каже да су противни анексији
Босне и Херцеговине?

И листови аустријски доводе ускрш-
ње чланке, у којима највишеју пронаст
Аустрије, али не од Русије али због Бо-
сне, него — због несретне владе грофа
Тафеа, која затирује њемачку културу пот-
ковава темељ државног реду и остванку.
Радују се, да саи ти листови, који тако
пишу, једнијем оком ниско на Берлин и
не би им баш неваро било, када би се
Аустро-Угарска и расвала, само када би
се дијеловима њенијема увећала данашња
Њемачка. Да овакви напори ни најмање
не свједоче о патриотизму тихих кругова
и листова, то јасно може свако увидјети.

О истом предмету, премда више с
обавром на Њемачку, говори и лист дру-
гога једнога народа, француски „Солел“,
који о приликама између Њемачке и Ру-
сије овако уметује:

„Има теме већ седамдесет година,
како је Јевропа имала мајстора. Војни
срце обукао се био у пориру Цезара и
обновио царство Карла Великога. Наполе-
он I. бијао на врхунцу своје моћи и сво-
је силе. Сретнији од г. Гамбете, могао
је он покренути пријетњак краљева вели-
ком глуми: Комедије Францеске, која је
одликовала савим парским пријатељством.

Он је потукао све армате свијета и
славно је над њима триумфе. Од обала
Таха до Висле, од Скагерака па до задена
Тарентскога, од Гибралтара до Карната
није било никог, ко му не би био подан-
ици или вазал. Нога његова коња газала
је по савима разбојитима старог свије-
та, по савима осим овијех која својом
и белом копреном покривају неустојне и
мрачне бораве шуме претла у лавскога.
Та Русија, у коју је ушло XII. по-
шао да се изгуби, неодољиво је привлачи-
ла великога освајача. Је ли Наполеон I.
хтио изгубити? Тога Словенскога пле-
мена, које је и непромјенила пребива
у шибјери, да пуштарама, тајну његовога
истог.

дуке шуме, докле је било много прохладније
досто и влажније земљиште.“)

Да ли због шумовитих планина пада
више кише, ово питање још није тачно
ријешено, али да шуме, задржавајући вла-
душне токове и чинећи ваздух гушћим,
приносеју постојању дажда, да увећа-
вају број кишовитих дана и тиме утјеку
на равномерно распоређивање падања го-
дишње кише, ово је чијела истина. Тако,
у шумовитим предјелима или јакима, и-
ли врло ријетко бивају провале го-
дишња к. Мајске, просјеер шумарске школе
у Нанси, употребљава је количину дажда,
која је врло 1) у шуми, 2) у пољани и 3)
у голетном мјесту на 18 километара од
планине и наила је, да у шумовитом мје-
сту врне дажда на 6% више, него ли
на голетним мјестима. У Делти горје-
Мисира, од како је засађено 20 милиона
дрвећа, парастао је годишње број ки-
шовитих дана, и то од пређашњих 6 или
6 дана, повео се број кишних дана до 45
и 46 дана. У руској губернији Екаторино-
славској губернији на 17 до 18 пал.)
али је много више кишних дана у Пе-
трограду, него ли у губернији Екаторино-
славској.

Шума ни утјецај и на изобил-
ја, врела главна рјечних и т. д. Шума
прибира храни воду. Зиме свијет пада
не шумом, а на та шума храни и чува да
не прине, а љети чува ријеке од наноса

*) Ebermayer, die physikalischen Einwirkungen
des Waldes I. B. S. 87. ил. Pyc. ибер. 1879. Фебр.
стр. 527.

обожавања свога цара, преставника Бога
на земљи? Је ли он тежио за још вишом
судбином? Је ли он имао намјеру, да се
с ону страну обзора бесконачних стена
дохвати пута у Индију, те су по милиона
људи да опет започне ону гигантску е-
попеју, коју је Александар Велики извео
са десет тисућа Грка и десет тисућа Ма-
кедонана? Ко то зна! Йди, који се по-
ну на врхунац величине, не пољају гра-
ница својиме тежњама. Прича о Титани-
ма, који се хтједоше успети на небо, оста-
је вјечита као и охолост људска.

5. Марта 1812 засновао је Наполеон
I. у својој глави основу онога похода на
Париж у Москву, који се имаше извести
у 6 мјесеца, дакле до 9. Октобра, при-
је нематеријног подлара који учини Росгон-
чин.

12. Јуна прешао је он Њемен воде-
ћи за собом Францеску, Аустрију, Пруску,
Њемачку и Италију. Није минула ни годи-
на дана, а он се врло сам као бјегунац,
у свој палад Тилерије: суице од Аустер-
лица утисао се у сивијегу Руском.

Као Наполеон I. тако и г. Бисмарк
тежи за ратом. Као Наполеон I., тако је
и Бисмарк побједно колосадно царство,
подупиран савезима више мање искренијема,
више мање пријатељима. И он је,
као и Наполеон, постоје срце Јевропе.

Хоће ли побједитељ Аустрије и Фран-
цеске поћи, као оно у г. 1812 побједитељ
Аустрије и Пруске, да се обори против
леденица Русије? Хоће ли и он бити за-
веден оном мистериозном, недољном си-
лом, коју незнабошци називају судбином,
а хришћани провиђењем Божијим, да на
кошцу етани судбину Холеншолерна у ме-
дану међу расом германском и расом сло-
венском?

Је ли бинау рат, који нам је прорицао
генерал Сабодељев? Хоће ли г. Бисмарк,
иза седамдесет година послани Наполеона
I., хоће ли он пријети Њемен?

Зар није та претпоставка вјероватна,
када се помисли на оне бурне призоре, ко-
ји се у овај час појављују у Њемачкој, у
Аустро-Угарској и у Русији, и када се ве-
ди, да је балканско полуострво међу ови-
јема двијема потоцијема силама као ша-
риште увијек приправно да упади и на да-
леко поразбаца ваљнице свога огња?

Да је било дошло до сукоба у зби-
лскијема погодбама Јевропе, Русија би се
вјероватно нашла за сада усамљена и ли-
шена свакога савезништва. Бисмарк сто-
јао је сваки могућим начином, да от-
клони такав сукоб и да буде у сваком слу-
чају бедем од гвожђа и ватре попут од
балтичкога до јегејскога мора. Аустрија
имала би започети борбу, у коју Турску
као предњу гарду, а Њемачку као задњу
гарду. Можда ће и Србија бити примора-
на да даде свој дио њених војски аустро-
угарској (?! У. Г. А.). Бали као што је и
Пруска прихватила била да то учини На-
полеону I. 1812.

Већ се у новинама почиње расправ-
љати о различитим евентуалностима,
а можда се о њима већ одавна разви-
ла у кабинетима јевропскијема. Но о чем
нема сузање, то је, да се у Њемачкој у-
множавају утврђења по Познану, Торун и
балтичким пристанима и да се у војци
њемачкој с њеном небитном раскошном
раздјељују карте руске Пољске. Тијем се,
истина, не може рећи, да се у Берлину
спремају за рат, нити да га желе; но то
доказује, да је највише Бисмарк сада
много више обраћао на околицу Висле
него да на околицу Вогеза. Порцати да

је било дубоких несугласности међу пар-
ством руским и њемачким, то би значајно
порцати истину. Интереси Њемачке и ин-
тереси Русије јесу у много већој опрјечи,
него што су у г. 1812 били интереси из-
међу Францеске и Русије.

Међу Францезима и Русима није ни-
кад било никакве антипатије, а на супрот
постоји вјечита мржња међу пангерман-
ском и панславизмом. Истина је, да држав-
ник, који данас управља пословима у Ње-
мачкој, нема људи онога војника, ком је
подлегла Француска почетком овога вијека.
Наполеон I. био је човек јута, Бисмарк
је човек сјевера. Йди јута јесу нестрп-
љиви људи сјевера умију чекати.“

С бојнога поља.

Ситуација на бојном пољу у Хер-
цеговини иза 24. Марта овако се са
званичне стране аустро-угарске описује:

Са змије вјести, а и нападаја, што-
но га је један одјел 62. пјеш. пуковније од
кодон пуковника Лангера сретно проишао
у ноћи од 20. на 21. Марта у близини пре-
лаза преко Сугјеске код Иговића на устани-
ки рој по прилици од 150 људи — саутило
се да се задржавају веће устаничке чете
између Садина, Грандића и Цурева, и то
јачачно оне, које је потпуковник Медвеј
67. пјеш. пуковније на 16. Марта потиснуо
из Тјентинта према сјеверу. Према се
није било надати позитивном резултату по-
скоријем успјесима код Челебића, добио је
ипак генералмајор Обадић налог и то по-
слије довршењих операција против Челе-
бића, да отиде с једном колоном у горе
означени простор на лијевој обали Дрине
и да ону околину, која се посвједочила
као пошљедње уточиште већих устанич-
ких чета а у коју је ређе долазила наша
војска, даде темељито потражити. Судје-
ловање војске на Гацкога бијаше такођер
сходно наређено. Генералмајор Обадић из-
вео је то потраживање овако:

27. Марта марширала колона ма-
јора Дешковића из околине од Руда на
Јечено брдо; колона мајора Хагера из
Сусјесна преко Ченчева на Љубињу; ко-
лона мајора Кордира из Брода преко Ми-
лашине и Малона у Радутину и Гран-
диће. Главна колона под командом ген. О-
бадића из Фоче преко Тербуше, Бјелина
и Космана у Игоче. Посада у Мансачу
посла је један одјел напријед у Ко-
ман. Чета из Гацкога марширала је из
Тјентинта на Оштру Главу.

28. Марта ишла је главна колона
из Иговића преко Садина и Цурева пре-
ма Тјентинту, затим даље преко Мркаља,
Пенова Моста према Грандићу.

Све остале колоне остале на истом
мјесту, гдје су биле и јучер. Као што се
могло и прије мислити, не изаше нитије
већих устаничких чета. Само неки одјел
8. ловачкога батаљона изишао је уа пут
из Тјентинта према Оштрој Глави на не-
колико оружанијех, који су се након брат-
кога пушкарња разбјегли.

У првог савга тога опет се постигла
цјела те експедиције, на име упознање о-
колности у овом предјелу, и да се потвр-
ди да већих устаничких ројева нема више
у њему.

Да би се препријечио њихов повра-
так, посједнуће су поједине тачке тога
предјела од чета ген. Обадића, дочим су
се остале колоне његове 29. Марта повра-
тиле у Фочу.

* * *

Листак „Гласа Црногора“

ШТА ВРИЈЕДИ ШУМА?

Температура ваздуха у шуми стоји
ниже температуре ваздуха у пољу,
ниже од ње врхуна, тим бива та раз-
лика. У свијет овога, између поља и
шуме шумом владање постоји ваздушни
токови: али у шуми хладовине креће
се хладна струја у поље или у мјесто,
гдје нема шуме и најближе до планине;
пољу, како се на голетним мјестима бр-
же одлази ваздух, окреће хладна струја
свој ток у планину и на ње истискује то-
плији ваздух у поље. Како има у шумском
ваздуху више влаге, те овај шумски ваз-
дух и има добротворан утјецај на биље у
пољима: дању овлажава у пољима вр-
шину и осјећала је, а ноћу чува ујеке у
пољима од веће штетне хладовине.

У земљама, у којима има доста пла-
вица обраслих шумом, љети влада средња
температура ваздуха, а зиме мора бити
земљиште температуром ниже, него ли у
земљама голетним, на ма оне имале под-
једнаке све остале услове. С тога сати-
рање шуме препоручује љети не само
успјешавње температуре ваздуха, него и
повишење средње годишње тем-
пературе ваздуха земљишта, у свјет ово-
га вода и влага брже се испаравала
у земљишту бива суша. Докле су у Гер-
манији и у цијелој Јевропи биле веће и

и земљу од поплава. Земљиште обрадо
шумом усисала око 74% воде, на и ак-
дрвеће испаравала знатну количину вла-
ге, опет је земљиште шумско влажније, него
ли по пољима. И тако, шуме чувају зе-
мљу ишти у и под земљиштем у воду,
чувају изворе и врела, од којих постају
ријеке, и чувају хармонију између тачуних
и унутрашњих вода.

Са сатирањем шуме извори почињу
да пресушују, а са уништењем ње —
нестаје их. У Швајцарској, у Бернском
кантону има извор „Вучјак“. Никада
није пресушио док је било шуме т. ј. док
је било обрасло шумом оно мјесто, гдје он
излази. Кад је прије 90 година шума била
српена, почне да пресушује и тек за
пријеме великих киша јављало се у њему
мало воде и опет пресушивало. За олим
буде забрањено мјесто око његовога из-
вора и земљиште његовога извора овити
се шумом — јеловином, и „Вучјак“ почне
непрекидно давати воду чисту као
кристал и хладну, и тако се проишле сла-
ва његове хладне воде кроз 40 година,
кад је опет цијела шума око његова из-
вора била сатарена и утамањена, и „Вуч-
јак“ пресуши. Само је у њему бивало во-
де, кад су сувише велике кише или када
се сивије криво. Сада је опет влада по-
дагнута шума и „Вучјак“ не пресуши.

У париском департману, општина
Дабријерска имала шуму око 2000 хек-
тара. Из те шуме текла рјечина, која је
окрета 5 налазна, имала снаге за 8
коњских снага. Дабријерци пак нијесу се
покоравали шумским законима, па су не-

равније сјекали шуму и изгубили њу из
горосјечу и нашинта и тако саву шуму,
да се нијесу имали чува. Дабријерци
Има мирна и стадна рјечина, док је
бјесни: кад је велика киша, он протиче
корито и казни грозно те пераје. Даб-
ријерце, за тим се њено корито и ни
шљамом, напосом, а валавине са њом
да валају, паду од рјечинога корита.
Хиде јон: Йти боне рјечина рјечина
и валавине на мјесто да валају, како,
оне се само сунчају и расуше. Дабријер-
ци, једна мудри људи ујеле Дабријерце,
да исти простор засаде шумом и да чувају
као своју сток. Послије 10 година рече-
ца мирно и редовно тече, окреће се и
налазна, не излази из корита, не пера-
је, и рјечина никада не пресуши. Даб-
ријерска, чиста и бистра напала земљу, и
им сток, окреће им налазна, да се не
до ње хладовина, не буну се и не пераје,
ту не чини, јер и њој ови глави, да се
чине неправду и не стржу још, да се
главе: „Гадан су и глави ови, да се у
неводи се и да сламку хватају, и да нема
неводе, а они чак и грм бацају, да об-
рају“.

У Батену, на висињима око Хаја-
бона, шума се сјекаче по висињима, да
кад се наврши 20 година, она се поплава:
„и сваки пут, кад горосјеће, да се на
ијесног простора: извори дају воде, а
или са свим пресуше, на вода, да се онти
земљу, ти извори дају опет воду, а вода“.

Харковске губерније у савезу „Учи-
јеском била су двога врела. Годиш дају
ијеку шуму и врела пресуше. Прво Хар-

О бојевима код Тјентишта још један дописник на Гацка нештаком „Лојду“ ово: „15. Марта налазила се 1., 3., и 4. компанија регимента Шмерлинговог у догору код Чемерне, сјеверно од Гацког. У вечер при жестокој вијавици добије батаљон заповјест, да наступа према Тјентишту. Заповједник батаљона пуковник Медвеј, да би још атакао устанике у Тјентишту, закључи, да прође кроз кланац Сутјеску, премда је пролаз туђин врло опасан. Овај кланац има само тридесет до четрдесет корака у ширину; посред њега јури преко крша ријека Сутјеска, а десно и лијево дижу се стрме стијене до 3 и 4000 стопа у вис, у којима је ујејек пут за један метар широк, тако да се цео наш батаљон морао растворити, те су војници један за другим пролазили кроз тај ужасни кланац, који је три сата дугачак. Батаљон наш, појачан једном компанијом од ловачкога батаљона и комором од 15 мазга, срећно је прошао кроз кланац и у једну уру по подне одмах приступио к нападу. Устаници испред велике храбрости наше јуришајуће војске одмах умакоше са свијех страна пут Колића, где су се у једној јакој позицији налазили војни устаници Тунгуз, Салко Форта и Врановић са једном четом од својих 400 друга. Иза дугог и жестоког боја, у који су се на помлетку мразе увести еле компаније, продрије најзад 3. и 4. компанија у главну позицију устаника, па их одатле метјера, а последице и друге њихове позиције; у то прискоче и ловци, те се пуште у потјеру за бјежунцима устаницима. Ово 6 ура бој је био свршен и храбри војници наши одмарали су се у логору на бојном пољу Сутра дан настављена је потрага устаника, но они су измакли већ на неколико хиља у даљину. Чудноватим и алиста сретним начином наш батаљон није имао никаквог губитка, и то благодарем вјештој и спетематској употреби терена.“

Политички преглед.

Прошле суботе прије подне састало су се опет у Бочу аустро-угарске делегације из друге ванредне сесије у овој галерији, да зијевају и закључења донесу о истом оном предмету који их је занимао и на почетку ове године, т. ј. о ванреднијема потребама за војску које се шито за угушење устанка у Босни и Херцеговини као и у Кривошијама. Прве сједнице у објема делегацијама имале су и овај пут више формални значај. Министарство заједничко подијело је делегацијама образложење приједлог у којем се шито одобрено кредита од 23,733,000 флорина. Ми ћемо мало ниже саопштити разлоге са којих влада аустро-угарска шито тај кредит; овдје ћемо пак навести како су текле прве сједнице. Као што је познато, председници отварају засебно обје делегације и том приликом траже бесједу, у којима се по психички ријечи објашњавају општу

ситуацију. Тако су и ове године отворене обје делегације. У аустројској отворено је шен председник познати Шмерлинг бесједом, у којој налазимо два мјеста значајна: прво оно, где Шмерлинг каже да се није обистинило страховање неких чланова делегација који су у првотјој сесји изјавили да није паметно подизати славенске регименте у Кривошијама, лочем је тешко браћи тући се против браће. Ту је Шмерлинг одао хвалу тако славнијема небројанима (т. ј. једној регименти војске аустро-угарске којој су војници већином Славени) потврдиши да су се они против Кривошија исто тако храбро борили као и све друге регименте, и да нијесу у Кривошијама гледали своју браћу него владинајшице. Ова заједница примједба Шмерлингова односила се на познату потову бесједу заступника далматинског Клајна, који је рекао у делегацијама да не би требало сласти браћу против браће. Јамакао је Клајн у течају ове сесије делегација уједити достојно одржати Шмерлингу на ту заједљивост.

Друго је важно мјесто у бесједи Шмерлинговој оно, где он сајетје и препоручује влади, кад се већ устанак угуши, да не употребљује у Босни, Херцеговини и Кривошијама благе мјере него строгиот највиши. Јер влада је влада већ увијекла — тако понује тај благи старац Клајмац — да у тијема крајевима и с тијема народима не помаже друго п'ако само објављивост и строгиот, и да се друге какве мјере, које су обичне у земљама цивилизованијема, тамо никако не могу употребљавати. Дакле старац Шмерлинг али би влада вјешта? А зна ли он шта су вјештали влада донесла за собом као пошљеницу у Босни и Херцеговини?

Али има у Шмерлингову говору још једно важно мјесто. То је оно којим је завршио: „Тијем начином надам се, да ће влади поћи за руком, да у овнијема земљама успостави мир и ред и да ће предузети све што је пукило да се једнога часа — о чем сумње бити не може — те земље угуше у оквиру аустројске монархије.“ И ту је добри старац заборавио, да тој скромној жељи његовој — о којој сумње бити не може — стоји на путу једна маленост: уговор берлински! Мисли тијем, да је старац Шмерлинг на том мјесту изразио само своју субјективну жељу, види се по томе, што официозни листови аустро-угарски, па и сам мађарски лист „Еленер“, изјављују, да како заједничка тако и посебна аустројска и угарска влада слагасно мисле, да би потјезање питања о анексији Босне и Херцеговине сада било у невријеме и да би практични резултати у најбољем случају једна стојали у размјеру са тежкоћама, које би потјезање тога питања изазвало. Но нештакеи „Лојд“ у водном чланку ипак захтијева, да се о том поводи ријеч у делегацијама, те да се једном сања (као да се то не зна? У. Ц. Ц.) коме припада Босна и Херцеговина и за што Аустрија жртвује толики новац и крв на те провинције. На то врло разумно приједлаже хрватски „Обзор“: „То је све лијепо, али па та је требало мислити прије, на берлинском конгресу, где су Мађари водили главну ријеч, да су могли онда одмах захтијевати, да Аустрија узме Босну и Херцеговину у посјед, а не само у угразу; а за тијем, када се је складала априлска конвенција с Туреком, није требало признати султанова суверенитета, па не би било данашњијех неприлика, а по свој прилици ни данашњега устанка.“

у Швајцарској велике просторије родне земље, абор горосјече, постале неродне.

У Тироу: многа и најбоља напшта су у винула, па не ће да раи ни кртола, ни поврће.

У Угарској у савијед безумне горосјече, стијена почине да претомна побједу у бишних најберијетијим равнинама.

Због уништења шума у Германији Одра, Лаб и Рајна много су пливке, а од 1862 у Германији многи павори пресушили су.

У Данији абор вистребања шуме и неразумне горосјече, читава југландија постала је жртва сјеверозападних бура и ширева царства живог, детећег нијеска.

На шта би још набрајали и наводили примјера, кад толико путих примјера имамо пред очима: Крајински живи нијеска, породне године, пресушивање ријека и извора, и освајања која чине каменари у округу чапачком, рудничком, крагујевачком, пожаревачком, куријском и т. д.

И кад тако изгледа онада плодност наше земље и богатство народно, ми у мјесто да предузмемо ту ствар у руке, водимо преносе о грозницама, а не водимо рачуна о нашој земљи и народу, па ћемо онда влада као Јевреји напнути на ове земље, да тражимо станишта где ко може и како може.

Грозно!

Senex.

(С. Пез.)

И угарску је делегацију отворио шен председник кардинал Хајналдо такође једном бесједом, но у његовој бесједи нема ништа особитога. Он каже, како је већ потрошено око осам милиона флора је делегација одобрила у почетку ове године: по почет устанак, крај све храбрости војске аустро-угарске, још није савладала а царска је жеља да се у овнијема крајевима успостави мир и ред, које у осталом захтијева и част и углед наше монархије као и опасност да се устанак овај не би понављао и да не би у пошљедицама својиха дониа нове много теже заплете, то влада препоручује да јој се одобрим још једна нова сума за угушење устанка у овнијема крајевима.

Влада аустро-угарска потврдила је тражење тога кредита овнијема разлозима: „Предлог заједничког министарства односи потребе дадега износа од 23,733,000 флорита к изванредној санкционираним закључку“ делегација од 6. Фебруара 1882 одобреној војној потреби од 8 милиона флорита у сврху угушења покрета букузата на југу монархије и у заносједном подручју:

Са превашне санкционираним у пошљедићој ванредној сједници делегација створеним закључком бијаше обавром на нужду брзога и енергичнога угушења насталога покрета у заносједном подручју и у јужној Далмацији, заједничкој влади дозвољен захтијевати плаве од осам милиона флорита у сврху предузећа нужних војничких мјера.

Са овим износом, при устанаславању којег утрбувани су само једнократни издаци потрбуни за основану акцију и текући издаци за три мјесеца, мислила је заједничка влада по таквом стању и опсеку устанка да ће моћи изаћи на крај.

Међутим се камије течајем и развитком догађаја ова претпоставка показала немогућом, јер је покрет око половине Фебруара непрестано растао како интензивношћу тако и простором и све већи мах отимао, да је напосок пријетла опасност да захвати и сјеверну Босну.

У очи такога положаја бијаше вјетало неопходно предузети најосељније, оквир прво засноване акције прекорачујуће мјере, те приступити образложеном предлогу генерал-команде у Сарајеву, да се појачају чете и повисе стање војске. С тога бијаху у подовни Фебруара премјештене у Босну још двије пјешачке пуковније, те више горских батерија и техничких сатнија; уједино пак бијаше сходно повисено и стање мочади, и налазећих се у Босни чета. Исто тако морао се је знатно повисити персонал, као што и појачати горско топилиштво и техничке чете у Херцеговини и Далмацији.

Ако је већ овим мјерама споменути кредит био пукило неопходан прије времена, придошла је још томе околност, да изванредне војничке мјере морају дуге трајати.

Досадање војничко дјеловање, које приматички разлагати мисли заједничка влада да јој није потребно, будући да су уједк припошљавана у цијелом садржају највишећа заносједнајших генерала, постигло је тај позвољан резултат, да је устанак у главном савладао и да је — скривен у својој изничној и моралној снази — сада снао на brigioni (хајдучици).

Да се то хајдучиство усмјешно површени, подучени усмјешно осигурају, мирни становници заштите од зулума и страховања рудла, још увјек поремећени ред и сигурност устанаве, те прокрчај пут граином уставу одношаја: некабјељно је, да се војни одјели, налазећи се у заносједном подручју и у јужној Далмацији такођер у најближој будућности оставе ондје у савашем њиховом броју и снази.

Осим тога треба такођер даље уважити, да смјештене многобројних посада по нарави ствари захтијева, да се осигурају коначи чета, и да се поједиња мјеста међу собом споје, да преное живахот и сваковредних ратних потреба захтијева јаке пратње: да се приводе и прометно цете осигурају и у добром стању одрже или такође, нове успоставе, те да се многобројне цетеио радње и друге грађевине могу извести само уз којичку заштиту.

На прије реченога проналази, да је како за одржање овога стања чета, тако и за већ у пријашњем предлогу наглашенога напеледа безвјешно нужних уградних мјера, нужан дала изванредни повисити износ, да се уопште саградити сходни коначи и стражарнице за одбру, те успоставити војнички важни спојни аутови. Потребити за то износ прорачуван је на темену садашњег стања ствари за вријеме до коца Октобра т. г. и уз претпоставу, да ће још прије почетка јесени изи можда већ почетком Августа могућа бити барем дјелемична редукција стања војске и појединих ставака издатка.

Заједничка влада има осмједочење, да делегација, приналажујући безвјешну потребу, не ће порицати оправданост спованих мјера, те с тога моли за одобрено у смислу предлога захтијевањога кредита од 23,733,000 фл.

С тога нека делегације изаове закључити:

Чл. I. Заједничком министарству дозвољује се к овој 8 милиона флорита, који су са превашне санкционираним закључком делегација од 6. Фебруара 1882, дозвољени у сврху угушења устанка букузата на југу монархије и у заносједном подручју, дала износ од 23,733,000 флора, изванредна потреба војске.

Чл. II. Предложеном повисењу потреба војске која се заједнички има накрити износи 23,733,000 флора, од којих на терет угарске државне касине предлобљивши два по ете 11,866,500 флора, од остатка од 23,733,000 флора, отида у смислу закона по ризијеру 70%, на краљевине заступане у царевинском вијећу 10,240,000 флора, а на земље угарске круне по ризијеру 30%, флора, 6,917,500.

Чл. III. Овај износ гми се рачунити заједно и под једнаким називима са кредитима, који су на заносједнички чета и заводе у заносједном подручју биле дозвољени за год. 1882. Бет у Априлу, 1882. Београд, Београд, Славна.

Међу вијестима о завјери у Мисепру јављају „Дели Њусу“ из Каира и то, да је Араби-наша четири војни провао у касарнама. Њега називају са свијем отворено кукашником. У вијестима кругоника држи се, да су уапшени војници ударили на муке. Араби-наша већ је открито своју намерију, да ће неке међу њима пред цијелом војском дати мушкетата. Мисао од иксириских даха уапшених су на заносједност Араби-нашину обит учествовања у завјери, али се не зна где су смјештене у затвор. Како је изјавио, да му нијесу мисли ове ванредне опште мјере против окривљеника. Били се да постоји револер у војсци и министарству. Нико не вјерује да постоји завјер. Неговајда се, да је подизао прамко депешу од султана, у којој му овај предлаже, да се изаише нарочита турска конвенција војне: позитивна жалба черкеских ошидера. Ако се потврди потова вјест као и она о уапшењу неких дама, онда ће те бити опет једна од онајих на истоку обичнијих черкеских сипахана, у којима се особито одликују черкеске тиче по черкеским тавезима, абор вијак је не једна наша или позар као и прошло.

Домаће вијести.

ЦЕТИЊЕ, 10. Априла.

— У понедељник 5. ап. м. прослављен је на Петову рођендан Његове Свјетлости Краљевина Милка. Прије по две службе је тај дан у овд. св. обители бијла служба ила које је државно благодарене. О служби као и о благодарном чинодјелствено је висиокреч. архиепископ и администратор митрополије цетињске г. Митрополит Ђау су више свештенова, а присуствовали су Ђауови Вишочинства Като и Католика са висиокреч. члановима свјетскога владајућег дома, државни достојанственици и чиновници царског и пољског број побожнога народа. Иза благодарне ходале се у савјетли двор на честитање.

— Ове највеће отсуство је стравни поздрав француске републике, г. барон Монтигел, са својом фамилијом и Цетиња у Дубровнику.

Телеграми „Гласа Црногорца“.

БЕЧ, 7. Априла. — У одбору угарске делегације јавио министар иностраних дјела, да је држање Србије за вријеме устанка било правално. Што се тиче Црне Горе, министар изјављује да му ваља признати, да су Клаз и влада црногорска под околностима врло тежакима чинили све могуће, да задрже народ од свакога компроматујућег дослуха са устаницима, и да Црна Гора, колико само може, одговара на сваку рекламацију преставника аустројскога на Цетињу. Ми не можемо тражити да Црна Гора показује још бољу вољу, а де сада нијесмо имали никаквога повода да се озбиљно тужимо. Не може се ни то доказати, да нам агитација руска сјета у Босни и Херцеговини. Руски агенат тамошња влада се са свијем правално. Кореспонденат цетињски Ђаване уапшен је на потраживање руског абор тога што је имао спомињање у устаницима и што је састављао с емпатичке чланке извирјатаљког у естрији; потрага судана над њим још није довршена. Како министар агитација у Босни и Херцеговини је се појавио. Наим одиош емпатичкијема саваша плаве

коца текле су двије ријечнице, а кад су исекали шуму, једна је 1875 годиче са свим пресушила.

Ја мислим, да сваки од нас зна по који поток, ријеку или ријечицу, које су пресушиле од горосјече. Од како се исејче Собовица, р. Крчмара пресуши одмах у прољеће. Ја знам кад је у р. Крчмари било рибе; мој отац је у њој хватао ракове, а сада нема где љети у њој ни жаба да станује.

У општо разбојничко истребање шуме у области — нарочито шумских напора има најжалосније пошљедице за исте предјеле и земље па и за читаве природе: сушита се унутрашњи водени ниво, умножавају се поплаве, летњи сух владух постаје осјетљивим, земљиште изгуби родну снагу, а у савијед овога и ратнико постаје мршаво и јектичаво. Оваква је судбина савија Месопотамију, Палестину, Грчку, Италију и Шпанију. Ријека рајска Јерасо већ пресушије, Јердан постао мршава ријечина. Огољели Апеннини већ више не заштићују сјеверну Италију од грознога вјетра Широкко. У Сицилији — житици римске царевине, сада већ није кадра ишеница да савири у загрљају сувога ваздуха. Са шумом пропала беривјетра земља. Неразумна горосјеча створила је у јужној примјерије и кршину — каменито бијелу Црну Гору.

Суда се већ огледају пошљедице луке и неразумне горосјече: поплаве владају у сјеверној и средњој Јевреји.

У јужној Француској гми маслинка и виногради од хладнога сјевернога вјетра;

Државна потписарница